

Ako je známe, filozofická antropológia sa chápala, a iste právom, ako antipód filozofického scientizmu a najmä neopozitivismu. Preto by bolo užitočné aj túto otázku ozrejmiť bližšie a konkrétnejšie.

PROBLÉMY A PERSPEKTÍVY LOGICKÝCH VÝSKUMOV VO FILOZOFICKOM ÚSTAVE BULHARSKEJ AKADEMIE VIED

Podľa rozhodnutia Prezídia Bulharskej akadémie vied zo septembra 1969 bola vo Filozofickom ústave sformovaná sekcia logiky s dvoma základnými profilmi: súčasná formálna (matematická) logika a dialektická logika. Sekciu vedie prof. Angel Bankov, DrSc. V kolektíve sekcie pracujú: vedecký pracovník Bogdan Ďankov, CSc., vedecký pracovník Boris Čendov, CSc., vedecký pracovník Anrij Eškenázy, CSc., ktorí sa zaoberajú súčasnou formálnou logikou a vedecká pracovníčka Nedialka Michova, CSc., ktorá pracuje s problémami dialektiky. Taktiež sa na práci sekcie logiky zúčastňujú aj aspiranti Iskra Jcová a Ivan Punčev; prof. Angel Bankov pracuje aj vo formálnej, aj v dialektickej logike.

Vydelenie sekcie logiky je zákonitým výsledkom aktívnej činnosti na problémoch súčasnej logiky a jej metodologickej úlohy vo vývoji poznania, ktorá sa robila v rámci bývalej sekcie Dialektického materializmu a logiky. Táto problematika určovala tvar a základné smery spomínanej sekcie. Musíme poznamenať, že túto aktívnu a plodnú vedecko-výskumnú prácu značne umožnil a umožňuje vzťah prof. Bankova k novým, aktuálnym a dôležitým logickým problémom, ako aj jeho vecnosť a pedagogický takt v organizácii a zameriavaní vedeckých výskumov.

Čo je najcharakteristickejšie, ak sa môžeme tak vyjadriť, pre základnú takticko-strategickú líniu v organizácii a realizácii logických výskumov u nás?

Základným cieľom pre vedenie sekcie bolo naštudovať a rozpracovanie dôležitých teoretických a metodologických problémov, ktoré vyplývajú jednak z vlastného vývoja súčasnej logiky, jednak aj z požiadaviek a zvláštností jej uplatnenia a metodologickej úlohy v súčasnej vede. Bola prítomná snaha, aby celá činnosť spočívala na základoch a duchu tvorivej sily marxisticko-leninskej filozofie a metodológie.

Bezpochyby je to veľká úloha, ktorej splnenie predpokladá relatívne veľmi veľký kolektív vedeckých pracovníkov. Preto v snahe prekonať niektoré obmedzenia vyplývajúce z malého počtu nášho kolektívu logikov, vedenie sekcie siahlo k niektorým špeciálnejším formám v organizácii vedeckej práce. Sú to: 1. kolektívne rozpracovanie komplexných problémov, 2. organizovanie a uskutočňovanie seminárov logiky, 3. príprava a vydávanie kolektívnych prác (zborníkov) a 4. nadväzovanie kontaktov pre spoluprácu s logikmi mimo sekcie, a taktiež so zahraničnými logikmi zo ZSSR, Poľska atď. Týmto spôsobom videla a hľadala naša sekcia možnosti rozpracovania zložitých a zodpovedných problémov v spolupráci a integrácii snáh jednotlivých logikov, čím sama spôsobila rozširovanie a upevnenie tejto spolupráce a integrácie v logickom výskume u nás. Sme, prirodzene, ďaleko od rôznych ilúzií a preceňovania, súčasne nám však naša vlastná skúsenosť dáva možnosť byť optimistickými a čo je dôležitejšie, vždy usilovnejšie hľadať spoluprácu v oblasti logiky s našimi partnermi v socialistických krajinách. Preto je hlavná pozornosť zameraná na kolektívne rozpracovanie komplexných problémov, napriek tomu, že v našom pláne sú zapojené aj individuálne vedecké témy podľa plánu Filozofického ústavu.

Prvou skúškou tejto línie bola príprava a publikovanie prvej vedeckej práce (zborník)

na tému Problémy zákonov a kategórií dialektiky a logiky, ktorá vyšla na začiatku r. 1965. V nej boli uverejnené mnohé rozpracovania dôležitých problémov zo systému a opodstatnenia dialektiky, dialektickej a formálnej logiky, v tomto čísle aj od niekoľkých sovietskych autorov (M. V. Popovič, S. B. Krymskij a iní). Zaujímavý je pokus rozpracovať logiku z pozície štrukturálneho prístupu vo formálnej a dialektickej logike.

V nasledujúcich troch-štyroch rokoch (1965—1968) náš kolektív logikov určil ešte lepšie svoju vedeckú tvár. V sekcii boli pripravené a uverejnené dve kolektívne práce, ktoré položili základ sérii prác pod názvom Problémy logiky, vydanie BAV. Prvý zväzok je venovaný problémom Indukcie a pravdepodobnosti (1967) a druhý — problému obsahového a formálneho aspektu vedeckého poznania (1969). Súčasná jasne zameraná tendencia logizácie a formalizácie poznania, logickej štrukturácie aj empirického poznania dáva nám právo predpokladať, že náš kolektív vystihol zaujímavé a dôležité problémy logiky a metodológie súčasnej vedy.

Logika však neostáva ľahostajná ani k veľkým zmenám, ktoré sa uskutočňujú v oblasti spoločenských vied v súčasnej etape ich vývoja. Tento fakt určuje aj základnú vedeckovýskumnú úlohu sekcie logiky na obdobie 1968—1970: výskum niektorých aktuálnych problémov logiky a metodológie spoločenských vied ako jednotu prirodných a spoločenských vied o heuristickej úlohe logicko-matematických modelov, úlohách indukcie, experimentu a metódy empirického poznania v sociálnych výskumoch. Výsledky týchto výskumov budú uverejnené v treťom a štvrtom zväzku Problémov logiky. Treba poznamenať, že v tejto oblasti pripisujeme veľký význam medzinárodnej spolupráci a ponúkli sme účasť logikom zo ZSSR, Poľska, NDR. Žiaľ, naše kontakty s logikmi ostatných socialistických krajín sú veľmi slabé, čo je nedostatkom, ktorý sa budeme snažiť v budúcich rokoch prekonať.

Veľkú pozornosť venujeme otázke prognózy a perspektívy vedeckého výskumného plánu sekcie na obdobie 1971—1975. Napriek tomu, že sa tento plán nachádza ešte vo fáze utvrdzovania, sekcia pozorne a dôsledne posúdila základný smer výskumov v oboch profiloch sekcie. V tejto etape očakávame pribúdanie pestrosti súčasných logických výskumov, zvlášť problémov systému súčasnej formálnej (matematickej) logiky. Preto predpokladáme vydanie trojzväzkového výskumu takých základných problémov, ako teória, systém a štruktúra súčasnej logiky, vzťah medzi jednotlivými logickými systémami tak v abstraktnom, ako aj teoretickogenetickom aspekte, rôzne otázky z matematickej logiky atď. Pre realizáciu týchto úloh budeme hľadať možnosti spolupráce s logikmi ZSSR, Poľska, NDR, ČSSR a pravdepodobne aj z Rumunska a Maďarska.

Tým istým spôsobom sa nastoluje aj otázka zamerania práce profilu dialektickej logiky. Presnejšie sa pokúsime rozobrať niektoré základné problémy a opodstatnenia dialektickej logiky. Je to naozaj ťažká a nerozpracovaná problematika našej filozofie, ale svojho času sám Lenin určil ako jednu zo základných úloh marxistickej filozofie systematické rozpracovanie dialektiky a dialektickej logiky. Intenzívny vývoj vedeckého poznania súčasnosti určuje s ešte väčšou silou dôležitosť, aktuálnosť a hlavne zodpovednosť splnenia tejto úlohy. Neznelo by nadsadene, keď sa povie, že to je úloha, ktorej vyriešenie je priamo spojené s čťou a autoritou tvorivého ducha marxisticko-leninskej filozofie a metodológie vied. Keď berieme do úvahy túto skutočnosť, budeme musieť vynaložiť veľké úsilie práve v tomto smere.

V tomto kontexte si dovoľíme poznamenať, že podľa nás to nie je nesplnitelná úloha. Právo na takéto tvrdenie nám dávajú už jasne sa črtajúce tendencie, že vývoj matematickej logiky nevyhnutne vedie k „formálnej“ rozpracovanosti problémov, ktoré vo svojej všeobecnej platnosti majú zjavne neformálny charakter, napr. logický model Heglovej koncep-

cie protirečivého vývoja, navrhnutý poľským logikom Rogovským, ako aj niektoré výsledky Jaškowského; právo na to nám dáva aj fakt, že podľa niektorých logikov a matematikov, napr. súčasné teoretické poznanie Oskara Langeho samo predkladá už aj niektoré prosťriedky pre rozpracovanie adekvátnej súčasnej teórie vývoja. Niet pochybnosti, že ťažkosti a zložitosti tohto problému sa odrazia v zložitom charaktere výskumov v tejto oblasti, ale ak v skutočnosti a v poznaní existuje reálny protirečivý pohyb, bude preň rozpracovaná aj adekvátna abstraktná teória, t. j. logika.

Ako vidíme, spektrum našich výskumov je príliš rôznorodé, ale v budúcnosti sa stáva ešte výraznejšou potreba vyššej špecializácie a teoretickej pripravenosti. Pravdepodobne to spôsobí ešte lepšia, pohotovejšia a na vyššej teoretickej úrovni uskutočnená rozpracovanosť problémov, ktoré sú úzko spojené s politikou našej strany a vlády v oblasti riadenia spoločnosti a zvlášť vedy.

Bogdan Ďankov, CSc.

vedecký tajomník sekcie logiky
na Filozofickom ústave BAV